

بودجه ۷۸؛ تپی از واقع بینی و آرمان گرایی

نوشته دکتر موشنگ طالع

بودجه سال آینده که در راستای بودجه‌های سال پیش تهیه شده است، از هرگونه واقعیت بینی و آرمان‌گرایی تپی است. گرچه ارقامی چند به ترتیب اصول بودجه‌بندی در کنار هم قرار داده شده‌اند، اما در همان نگاه اول، هر صاحب تخصصی به این نتیجه می‌رسد که در شرایط موجود اقتصادی کشور، ارقامی که زیر هم ردیف شده و عنوان «بودجه» را به آن داده‌اند، نه تنها نمی‌تواند مرهمی بر زخم‌های اقتصاد و اجتماع کشور باشد، بلکه بر مشکلات کشور نیز خواهد افزود.

یکم - تکرار اشتباه محاسبه: در نگاه نخست، در می‌یابیم که امسال نیز همان اشتباه محاسبه پارسال در مورد درآمد نفت، تکرار شده است. ارقام نشان می‌دهند که با توجه به سهمیه‌ی تولید نفت ایران، قیمت آن ۱۲ دلار حساب شده است. درحالی که در زمان تقدیم بودجه، قیمت نفت خام سنگین ایران زیر ۹ دلار قرار داشت و در زمان نگارش این مقاله (۱۳۷۷/۹/۱۵) به مرز ۸ دلار تنزل کرده است. با بهترین پیش‌بینی‌ها و با نگاهی امیدوارانه به قیمت نفت، درآمد کشور از این منبع حداکثر می‌تواند کمابیش ۸ میلیارد دلار باشد، درحالی که این رقم در بودجه برابر با ۱۰/۵

میلیارد دلار در نظر گرفته شده است. البته این در صورتی است که میانگین قیمت نفت خام ایران برای هر بشکه در درازای سال ۱۳۷۸، کمتر از ۹ دلار نباشد.

دوم - وضعیت مالیات‌ها: دومین مسأله، حجم کل بودجه است. درحالی که درآمدهای قطعی کشور در سال ۱۳۷۶ برابر با ۷۱/۶ تریلیارد ریال بوده است، چگونه با وجود بدتر شدن وضع اقتصادی کشور، افزایش تعداد ورشکستگی‌ها، بالارفتن حجم چک‌های برگشتی، تعطیل شدن واحدهای تولیدی، توقف بخشی از عملیات عمرانی، درآمدهای بودجه‌ی عمومی با ۴۷/۵ درصد افزایش، برابر با ۱۰۵ تریلیارد ریال پیش‌بینی شده است؟! از همه شگفت‌آورتر، افزایش مالیات‌ها به میزان ۵۴ درصد نسبت به اصلاحیه بودجه پارسال و ۶۶ درصد نسبت به عملکرد قطعی سال ۱۳۷۶ است. این حجم مالیات، نه در شرایط موجود اقتصاد کشور قابل وصول است و نه این که اگر به هر کسی که القای اقتصاد را خوانده بود مراجعه می‌کردند، در چنین موقعیتی تجویز می‌کرد که وصول چنین حجمی از مالیات در بودجه پیش‌بینی شود. یکی از اصول اولیه علم اقتصاد این است که در زمان‌های رکود و بحران، می‌بایست تا آن جا که امکان دارد از حجم

مالیات‌ها کاست، نه این که بار مضاعفی بردوش مالیات دهندگان گذارد.

بخش عمده‌ای از مالیات‌های کشور از محل واردات است. با توجه به این که به دلیل کاهش درآمدهای نفتی و در نتیجه منابع ارزی کشور، از حجم واردات کاسته خواهد شد، طبیعی است که درآمدهای مالیاتی از محل آن نیز، کاهش می‌یابد. البته کاهش حجم واردات در بودجه سال ۱۳۷۸ نیز پیش‌بینی شده است.

از سوی دیگر، مالیات‌های مشاغل، اصناف، اجاره و... در چند سال گذشته «به روز» شده‌اند. به این معنا که در عرف وصول مالیات در ایران، وزارت دارایی همیشه چند سال از مؤدیان ذکر شده، طلبکار بود. در دو سال گذشته، بیشترین کوشش وزارت دارایی معطوف به وصول مالیات‌های عقب افتاده و به روز درآوردن پرداخت‌های مالیاتی بالا بود. از این رو دیگر ذخیره‌ای هم از این حیث وجود ندارد که نویسندگان بودجه به امید آن حجم مالیات‌ها را بر میزان ۲۸/۸ تریلیارد ریال در نظر گرفته‌اند. اگر هم هنوز از سال‌های گذشته مالیات‌های عقب‌افتاده‌ای وجود می‌داشت، با این وضع اقتصادی، قابل وصول نمی‌بود!

استقراض و اعتبارات عمرانی
سوم - مسأله عدم استقراض از نظام

PARSA GROUP
ADVERTAZING Co.

پارسا گپ

مشاوره، برنامه‌ریزی و بودجه‌بندی
تبلیغات سالانه موسسه‌ها و شرکتها

نی‌های تبلیغاتی
کانالوک و پروموتور
سررسید و سایر سمارتیمهای تبلیغی

ارائه CD از طرحها و منابع اسکن شده شما
پنجاهای تبلیغی شما در پارس گل جلوه‌ای دیگر دارند

تلفن: ۸۸۴۷۲۲۰ (خط ۳) - فاکس: ۸۸۲۲۲۶۱ - صندوق پستی: ۱۴۱۵۵-۵۴۶۷

بانکی: موضوعی که نویسندگان بودجه برآن تاکید زیاد دارند، عدم استقرار از نظام بانکی است. در سال گذشته نیز نویسندگان بودجه براین امر مباحثات می‌کردند، اما با توجه به ناتوانایی‌های دولت حتی در پرداخت حقوق کارمندان، مجبور شدند که در اصلاحیه بودجه، مبلغ ۶ تریلیارد ریال در نظر گیرند و حتی به عنوان پیش فروش نفت در پی استقرار خارجی به مبلغ یک میلیارد دلار برای پرداخت‌های جاری کشور برآیند. البته آشکار است که با موقعیت فعلی اقتصادی کشور، هیچ خارجی حتی با بهره‌های سنگین تمایلی به پرداخت وام از خود نشان نخواهد داد. ترفندهای چونان پیش فروش «حج» و نیز «خدمت مقدس سربازی»، با توجه به وضع فعلی اقتصاد کشور، با استقبال مردم مواجه نشده است، البته باید توجه داشت که در بودجه سال آینده نیز هم چنان مبلغ یک میلیارد دلار زیر عنوان پیش فروش نفت، به چشم می‌خورد!

چهارم - در سال جاری مبلغ ۵ میلیارد دلار با لفاظی‌های بسیار به عنوان سرمایه‌گذاری خارجی به چشم می‌خورد. برای سال آینده این رقم به بیش از ۱۰ میلیارد دلار افزایش داده شده است. از پیش آشکار است که تبصره‌های مربوطه و مجوزهای صادره در قالب بودجه، تنها می‌تواند به منظور شیرین کردن دهان با تکرار نام «حلو» مورد استفاده قرار گیرد. افزون بر همه‌ی مشکلات ساختاری، چه از نظر اقتصادی و چه از نظر اجتماعی، هنگامی که اعضای یک هیأت (توریستی یا سرمایه‌گذار!) آشکارا در یکی از بزرگترین و مهم‌ترین خیابان‌های تهران مورد حمله قرار می‌گیرند، تکلیف سرمایه‌گذاری خارجی در کشور معلوم است و لذا با نوشتن ارقامی در بودجه و نگارش تبصره‌هایی، نمی‌توان سرمایه‌های خارجی را به کشور سرازیر کرد.

پنجم - کاهش حجم اعتبارات عمرانی: با وجودی که در بودجه سال آینده به حجم اعتبارات عمرانی در روی کاغذ افزوده شده است، اما با توجه به این که در هر کاهش اعتباراتی، از آن جا که اعتبارات جاری قابل تغییر نیستند، به ناچار می‌بایست از حجم اعتبارات عمرانی کاسته شود. عملکرد اعتبارات عمرانی در سال ۱۳۷۶ (قطعی) برابر با ۲۰/۵ تریلیارد ریال بوده است.

امکان تحقق درآمد ماصل از فروش نفت، و نیز وصول مالیات‌های پیش‌بینی شده در لایحه بودجه، بسیار بعید است.

در حالی که در بودجه سال ۱۳۷۸، این رقم به ۳۰ تریلیارد ریال افزایش یافته است؛ یعنی کمابیش ۵۰ درصد افزایش. با توجه به موقع اقتصادی کشور و درآمدهای نفتی، بدون تردید پرداخت‌های قطعی سال ۱۳۷۸ کمتر از سال ۱۳۷۶ خواهد بود. بدین سان، پیش‌بینی می‌شود که توقف بیشتر عملیات عمرانی برحجم بیکاری که به گفته مقام‌های مسؤول حتی در یکی از شهرستان‌های کشور برابر با ۴۲ درصد است، بیش از پیش افزوده گردد.

ششم - دمیدن بر تنور تورم: برخلاف پیش‌بینی‌های برنامه‌ی دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، در بودجه سال آینده قیمت بنزین هر لیتر به ۷۵۰ ریال افزایش داده شده است. البته توجیهاتی مانند تخصیص ۱/۵ لیتر بنزین در روز به خودروهای سواری و ۳۰ لیتر به تاکسی‌ها و خودروهای مسافربر در سطح شهرها، نمی‌تواند از اثرات تورمی شدید این عمل بکاهد. باید توجه داشت که در این راستا، بزرگترین زیان کار دستگاه دولت خواهد بود، زیرا بیشترین مقدار بنزین نیز از سوی دستگاه‌های دولتی مصرف می‌شود. خودروهای دولتی، ماشین‌آلات بنزین سوز دولت، سوخت خودروهای ارتش، سپاه پاسداران، نیروهای انتظامی و سازمان‌ها و دستگاه‌های وابسته به دولت، بدون تردید اگر بیشتر از مصرف بخش خصوصی نباشد، کم‌تر هم نیست.

از سوی دیگر، افزایش قیمت بنزین که به طور مستقیم بر روی جابه‌جایی نیروی کار و کالاهای ضروری اثر می‌گذارد، دارای اثر تورمی بالایی است. به طوری که از هم اکنون می‌توان پیش‌بینی کرد که با توجه به اثر مستقیم افزایش قیمت بنزین و اثر جانبی و نیز ضریب فزاینده‌ی تورم، برای اولین بار در سال آینده رقم تورم کشور برای سال آینده، بدون تردید بسیار بالاتر از گذشته خواهد بود.

با وجودی که اعلام شده است که افزایش نرخ بنزین از ۱۵ فروردین ماه سال آینده به مورد اجرا گذارده خواهد شد، از هم اکنون قیمت برخی کالاهای اولیه و ضروری مردم تا ۳۰ درصد افزایش یافته است.

اما با وجود همه مشکلات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی که گریبانگیر کشور است، نویسندگان بودجه از پرداختن به نکته‌های ریز و گوشه‌های فراموش شده، غافل نبوده‌اند.

در این زمره است، تبصره‌ی ۶ بودجه‌ی سال ۱۳۷۸ که در آن پیش‌بینی شده است که در همه مرکزهای دهستانی ما «خانه‌ی عالی»، بسازند. هرگاه توجه کنیم که تعداد دهستان‌های کشور به موجب آمار سال ۱۳۷۵ معادل ۲۲۲۷ واحد است، می‌توان تصور کرد که کشور از این بابت چه هزینه سنگینی باید تحمل کند!

البته، از آن جا که دیگر کار از تجزیه و تحلیل و اندرز گذشته است، به مسایلی مانند واگذاری کارخانه‌های ورشکسته و «سهام بد» دولت به صندوق بازنشستگی و تامین اجتماعی که در یک تحلیل ژرف در حکم تصرف در امانت است و مسایل بسیار دیگر، اشاره نمی‌شود.

اما نکته‌ای که نتوانستیم از آن بگذریم، تخصیص ۱۰ میلیارد ریال (اعتبار ردیف ۵۰۳۴۱۹) برای «گفتگوی تمدن‌ها» است. در حالی که درون کشور، مردم یک ملت نمی‌توانند با یکدیگر گفتگو کنند، غالب وسایل ارتباطات جمعی و همه کرسی‌های قدرت در دست گروه خاصی است و حتی کوچکترین اجتماعات مورد تعرض قرار می‌گیرد، چگونه می‌خواهیم دیگران را قانع کنیم که با ما به گفتگو بپردازند. شاید بهتر بود که بودجه‌ای تخصیص داده می‌شد که امکانات گفتگوی سالم در کشور ایجاد می‌شد.